



Põhikooli II astmele (VI – IX KLASS)

KAVAL–ANTS JA VANAPAGAN

Lapsed vaatavad muuseumi kinolinalt Pärnu teater „Endla“ etendust „Kaval Ants ja Vanapagan“ (aastast 2005, kestab umbes 40 minutit).

Etenduse juurde kõneleme Kaval–Antsu ja Vanapagana folkloorsest taustast. Põgusalt peatume ka Tammsaare „Põrgupõhja uuel Vanapaganal“, mis on omamoodi järjeks rahvajuttudele. Lapsed saavad lahendada loomingulisi ning tähelepanuga seotud ülesandeid.

Kestus 1,5 tundi.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Muistsete müütide ja rahvapärimate kandumine kirjandusse. Folkloorne pärand autoriloomingus.**

MEIE REBANE

Katkendite ettelugemine A. H. Tammsaare jutustusest „Meie rebane“.

Kõneleme Tammsaare jutustuse saamisloost ning laiemalt loomalugudest kui spetsiifilisest kirjandusžanrist.

Kestus 1 tund.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Inimese suhe loodusega.**

RIITA JA EERIK – KIRJANIK TAMMSAARE LAPSED

Kuidas vanasti elati? Milline isa oli Tammsaare? Fotomaterjalile tuginev jutustus elust Eesti Vabariigi algusaastatel. Lapsed saavad kuulda Tammsaare kasvatuspõhimõtetest, Riita ja Eeriku kooliteest, vana aja kommetest ning ka sellest, et juba tollelgi ajal leiti, et noorsugu on hukka läinud...

Kestus 1 tund.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Elulaad, kombed ja moraal eri ajastutel ja kultuurides**





Gümnaasiumile

SEMINARID TEOSTEST

„Kõrboja peremees“

Seminar romaani teemadel. Sellele lisandub teosega seotud mäng, kus lastel tuleb tegelaskujud nende lugudega kokku sobitada.

Kestus 1,5 tundi.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Karakterite individuaalsus ja inimsuhete keerukus. Inimlikud voorused ja pahed, väärtused ja puudused. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas.**

“Põrgupõhja uue Vanapagana” lugemismudeleid.

Slaidiloengu käigus vaatame läbi 8 olulisemat lugemismudelit, mille kaudu romaani tõlgendada ja mõista. Soovi korral saab loengu lõpetuseks vaadata katkendit Jaan Toominga 1976. aasta filmist „Põrgupõhja uus Vanapagan“.

Kestus 45 min. (Filmi vaatamise puhul kuni 1,5 h.)

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Kirjandus kui piiride avardamine.**

Võrdlev lugemine: “Tõde ja õigus” I ning “Põrgupõhja uus Vanapagan”

„Tõde ja õigus“ ning „Põrgupõhja uus Vanapagan“ omavad mitmeid kokkupuutepunkte nii tegelaskujude kui sündmustiku poolest. Samal ajal võib „Põrgupõhjat“ näha omal moel tagurpidi pööratud „Tõe ja õigusena“. Seminari käigus loome lastega tabeli, et leida romaanide ühiseid ja erinevaid jooni.

Kestus 45 min.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Arhetüüpsed teemad ja motiivid. Arhetüüpsed süžeed ja tegelased. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid.**





Gümnaasiumile

SEMINARID KIRJANIKEST ja KIRJANDUSEST:

Gailit ja Tammsaare: kodutus ja vere hääl. Kirjanike loomingu erinevused ja sarnasused

Võtame vaatluse alla Gailiti ja Tammsaare eripärad isiksustena ning võrdleme, kuidas nad kirjeldasid oma loomingus näiteks loodust, põlvkondade vahelisi suhteid, armastust, kodu jpm.

Kestus 45 min.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Erinevad elutunnetused ja selle väljendused. Ajaülesed probleemid, laiahaardeline ja mitmekülgne elu- ja inimesekujutus. Inimese suhe loodusega.**

Mati Unt ja tekst

Mati Unt oli kirjanik, lavastaja, publitsist, eelkõige aga fenomen. Kui hakata rääkima tema eluloost, selgub äkitselt, et ta on lahutamatu oma tekstist, tema elu on samavõrra looming ja tekst kui tema loodud lavastused ja kirjatööd.

Kestus 45 min.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde.**

Postmodernism ja eksistentsialism Mati Undi näitel

XX sajandi teise poole kahest kirjandust kõige jõulisemalt mõjutanud voolust räägime Mati Undi näitel. Mati Undi fenomen seisnes tema järjekindlas postmodernistlike võtete kasutamises, nii teksti loomisel kui ka lava kujundamisel, tegelikult kogu oma elu elamisel. Samal ajal on kirjaniku isikule ja loomingule omane eksistentsialistlik elutunnetus.

Kestus 45 min.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Filosoofia ja kirjanduse läbipõimitus. Sügavus ja pinnapealsus kirjanduses. Kirjandus kui mäng.**





Gümnaasiumile

TEKSTITAGUNE MAAILM

Koitjärve ajaloost. Koitjärve kui „Kõrboja peremehe“ protomaastik

Loeng Koitjärve ajaloost. Järgneb katkendi vaatamine filmist „Kõrboja peremees“, et vaadata, missugune on Tammsaare romaani protomaastik.

Kestus 1,5 tundi

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Inimese suhe loodusega. Looduse kujutamine kirjanduses.**

Ajalugu romaani taga. “Põrgupõhja uue Vanapagan” liikumine Eesti Vabariigist Nõukogude Liidu kirjanduskaanonisse.

Slaidiloengu käigus tutvume märksõnadega, mida nõudis kirjandusteoselt Nõukogude ideoloogia. Kuidas Tammsaare sellesse raami mahtus ja milliste võtetega saavutati tema kuulutamise nõukogude kirjandusklassikuks?

Loeng sobib gümnaasiumi lõpuklassidele. Loengu eelduseks on, et Tammsaare elu või loomingut on eelnevalt käsitletud.

Kestus 45 min

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ja tsensuur. Murrangulised pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis**

Juturaamat öökapil. Tammsaare lugemissoovitused oma lastele.

Slaidiloeng. Kes olid Tammsaare lemmikautorid? Millest lähtus kirjanik lastele lugemissoovituste jagamisel? Pärast loengut saavad lapsed kirjanik Tammsaare korteriga tutvust teha ja kuulata, milline oli kirjaniku töö- ja elurütm erinevatel aastaaegadel.

Kestus 45 min.

- **Sobib uues õppekavas arutlusteemaga: Kirjanduse tunnetuslik väärtus. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ja rikastajana.**





Lauamäng “Tammsaarele külla”

Tammsaare muuseumis on valminud lauamäng “Tammsaarele külla”. Mäng sobib suurepäraselt õpilastele ekskursiooni juurde, aga ka koguperemänguna muuseumikülastuse lõpetuseks.

Mängu eesmärgiks on vastata kirjanik Anton Hansen-Tammsaare elu ja loomingut puudutavatele küsimustele vastavalt värvile ja teemale, millele mängunupp satub (nt roheline – lapsepõlveaastad ja kodutalu, punane – ajakirjanikuna Tallinnas jne).

Mängu võidab see mängija (või grupp), kellel on õnnestunud koguda õige vastuse puhul saadavad kõikide värvidega boonускаardid (“tammsaared”) ning kes jõuab esimesena mängu lõppu, Tammsaare korterisse talle külla.

Mäng on õpilaste seas tekitanud suurt vaimustust ning veendumust, et niisugune mänguline küsimustele vastamine kinnistab kõige paremini eelnevalt giidi käest kuuldot. Õppimine toimub ka mängu kestel, kui küsimusele vastust ei teata. Giid/juhendaja poolt öeldud vastused lisavad teadmisi sellele, millest ekskursiooni vältel ei jõudnud rääkida.

